

WARSZTATY PRZEKŁADU PRAWNICZEGO I SPECJALISTYCZNEGO 2020

Polskie Towarzystwo Tłumaczy Przysięgłych
i Specjalistycznych TEPIŚ

Konferencja - 100 lat zawodu tłumacza przysięgłego
30 lat PT TEPIŚ

FAŁSZYWI PRZYJACIELE
TŁUMACZA - TERMINY
HOMONIMICZNE W
POLSKIM
I ROSYJSKIM PRAWIE
KARNYM

Janusz Poznański

PRELEGENT

mgr Janusz Poznański - filolog, nauczyciel akademicki, tłumacz przysięgły (staż 30 lat), b. ławnik Sądu Okręgowego w Warszawie, autor książki *Tłumacz w postępowaniu karnym* (wyd. Translegis), wykładowca Interdyscyplinarnego Podyplomowego Studium Kształcenia Tłumaczy (Instytut Lingwistyki Stosowanej, Uniwersytet Warszawski)

WSTĘP

Fałszywi przyjaciele tłumacza (ekwiwalenty pozorne) to para słów lub wyrażeń w dwóch językach, które brzmią tak samo lub podobnie, lecz mają **odmienne znaczenie**. Zdarza się, że tłumacze, którzy nie znają terminologii z prawa karnego, wybierają w języku docelowym słowa brzmiące tak samo lub podobnie, licząc na to, że mają takie samo znaczenie.

Konsekwencje takich błędów mogą być poważne.

PODEJRZANY ≠ ПОДОЗРЕВАЕМЫЙ

PODEJRZANY = ОБВИНЯЕМЫЙ

Przykłady, komentarze

- ◉ **podejrzany** (т.е. обвиняемый): „zebrane dane uzasadniają dostatecznie, że podejrzany popełnił ...”
- ◉ **osoba podejrzana** (т.е. подозреваемый): „istnieje uzasadnione przyzupszczenie, że osoba podejrzana popełniła ...”
- ◉ Osoba podejrzana staje się podejrzanym po wydaniu postanowienia o przedstawieniu jej zarzutów.
- ◉ Jest to poważny błąd tłumaczeniowy.

POST. PRZYGOTOW. ≠ ПОДГОТОВИТЕЛЬНОЕ ПРОИЗВОДСТВО

postępowanie przygotowawcze = предварительное расследование

Przykłady, komentarze

- ⦿ postępowanie przygotowawcze (śledztwo lub dochodzenie)
- ⦿ предварительное расследование (предварительное следствие или дознание)

ОТДЕЛЕНИЕ ПОЛИЦИИ ≠ OD- DZIAŁ POLICJI (= KOMISARIAT)

Przykłady, komentarze

- ◉ komisariat Policji - отделение полиции, dopuszczalne tłumaczenie: комиссариат полиции lub комиссариат (отделение) полиции
- ◉ oddział Policji - подразделение полиции

ARESzt ŚL. ≠ СЛЕДСТВ. АРЕСТ (А. ŚL. = СЛЕДСТВ. ИЗОЛЯТОР)

Przykłady, komentarze

- ◉ Nazwy urzędów, instytucji itp. należy tłumaczyć literalnie, aby umożliwić ich odtworzenie. Gdy tłumaczenie jest niejasne, należy uzupełnić je komentarzem. Można też dodać nazwę w pisowni oryginalnej.
- ◉ Areszt Śledczy Warszawa-Białołęka - Следственный изолятор г. Варшава-Бялоленка [*t.e. Следственный изолятор по району Бялоленка г. Варшавы*]
- ◉ Skrót: СИЗО

ARESzt TYMCZASOWY

areszt tymczasowy ≠ временный арест!
areszt tymczasowy = заключение под стражу lub содержание под стражей

Przykłady, komentarze

- ⦿ zastosować środek zapobiegawczy w postaci aresztu tymczasowego - избрать меру пресечения в виде заключения под стражу
- ⦿ stosować wobec kogoś areszt tymczasowy - содержать кого-л. под стражей
- ⦿ izolacyjny środek zapobiegawczy - мера пресечения изоляционного характера

ПРЕСЛЕДОВАТЬ ≠ PRZEŚLADOWAĆ

ПРЕСЛЕДОВАТЬ = ŚCIGAĆ

Przykłady, komentarze

- ⊙ преследовать в уголовном порядке - ścigać karnie
- ⊙ ścigać przestępcę - 1. преследовать преступника, гнаться за преступником, 2. осуществлять уголовное преследование преступника
- ⊙ prześladować za poglądy - преследовать за взгляды

DOWÓD $\neq$ ДОВОД DOWÓD = ДОКАЗАТЕЛЬСТВО

Przykłady, komentarze

- ◉ dowód popełnienia przestępstwa - доказательство совершения преступления
- ◉ dowód rzeczowy - вещественное доказательство
- ◉ довод - argument, racja, twierdzenie
- ◉ убедительные доводы подсудимого - przekonujące argumenty oskarżonego
- ◉ доводы защиты - argumenty obrony

OKAZAĆ (NP. OSOBĘ) ≠ ПОКАЗАТЬ
OKAZAĆ = ПРЕДЪЯВИТЬ ДЛЯ ОП.

Przykłady, komentarze

- Okazanie osoby polega na przedstawieniu 4 osób, wśród których osoba rozpoznająca ma wskazać osobę, którą wcześniej widziała.
- Okazywane mogą być także przedmioty.
- okazać osobę do rozpoznania - предъявить лицо для опознания
- okazanie - предъявление для опознания, опознание
- rozpoznać osobę - опознать лицо

KONFRONTACJA ≠ КОНФРОНТ. KONFRONTACJA = ОЧНАЯ СТАВКА

Przykłady, komentarze

- ⊙ Konfrontacja to jednoczesne przesłuchanie dwóch osób, które już wcześniej były przesłuchane (w celu wyjaśnienia istotnych sprzeczności).
- ⊙ przeprowadzać konfrontację - проводить очную ставку
- ⊙ конфронтация - противостояние, противоборство

PISMO PROCESOWE

pismo procesowe ≠ процессуальное письмо!

pismo procesowe = процессуальный документ

Przykłady, komentarze

- ⦿ wzory pism procesowych - образцы процессуальных документов
- ⦿ sporządzić pismo procesowe - составить процессуальный документ

PORĘCZENIE ≠ ПОРУЧЕНИЕ

PORĘCZENIE = ЗАЛОГ, ПОРУЧ.

Przykłady, komentarze

- ⦿ Poręczenie jest środkiem zapobiegawczym.
- ⦿ poręczenie majątkowe (pot. kaucja) - залог
- ⦿ poręczenie osobiste - личное поручительство
- ⦿ поручение - polecenie, wniosek, zlecenie
- ⦿ поручение о производстве процессуальных действий - wniosek o dokonanie czynności procesowych

POUCZENIE ≠ ПОУЧЕНИЕ POUCZENIE = РАЗЪЯСНЕНИЕ

Przykłady, komentarze

- ⦿ pouczenie (procesowe) o uprawnieniach i obowiązkach podejrzanego - разъяснение прав и обязанностей обвиняемого
- ⦿ doręczyć tekst pouczenia - вручить текст разъяснения
- ⦿ поучение - объяснение, поучение, наставление

KARTA (W AKTACH) ≠ КАРТА KARTA = ЛИСТ ДЕЛА

Przykłady, komentarze

- ⊙ Karta w aktach sprawy to kartka (a nie strona).
- ⊙ k. - karta, л.д. - лист дела, т. - том
- ⊙ k. 12-13 - protokół przeszukiwania osoby - л.д. 12-13 - протокол личного обыска
- ⊙ т. 3, л.д. 9 - т. 3, k. 9
- ⊙ Приложение: на 9 л. - Załączniki: na 9 k.

BIEGŁY ≠ БЕГЛЫЙ

BIEGŁY = СУДЕБНЫЙ ЭКСПЕРТ

Przykłady, komentarze

- ⦿ biegły z zakresu księgowości - судебный эксперт в области бухгалтерского учёта
- ⦿ biegły z listy sądu okręgowego - судебный эксперт, внесённый в реестр окружного суда (аттестованный судебный эксперт при окружном суде)
- ⦿ беглый (лицо, спасающееся бегством) - zbieg, uciekinier

ТРУП ≠ TRUP

ТРУП = ZWŁOKI, CIAŁO

Przykłady, komentarze

- ◉ Tłumacząc na język polski teksty prawne nie należy używać słowa *trup* lecz: *zwłoki*, *ciało*.
- ◉ Сидоров опознал труп своего сына. - Sidorow zidentyfikował zwłoki swojego syna. (nie: *trupa*!)
- ◉ вскрытие трупа - sekcja zwłok
- ◉ трупы защитников отечества - ciała obrońców ojczyzny (Ojczyzny)
- ◉ trup - труп, останки

OZNACZENIE SĄDU ≠ ОБОЗНАЧ.С.
OZNACZENIE SĄDU = НАИМЕНОВ.С.

Przykłady, komentarze

- ⦿ Oznaczenie sądu: Sąd Okręgowy w Gdańsku -
Наименование суда: Окружной суд г.
Гданьска (lub г. Гданьск)
- ⦿ oznaczenie grupy krwi - обозначение группы
крови

GDZIE МОСКОВСКИЙ РАЙОННЫЙ СУД МА SWOJĄ SIEDZIBĘ?

Przykłady, komentarze

- ◉ Nazwa *Московский районный суд* nie oznacza, że siedziba tego sądu znajduje się w Moskwie.
- ◉ Nazwę należy najpierw przetłumaczyć literalnie, a następnie dodać komentarz, tj.:

Московский районный суд г. Калининграда -
Moskiewski Sąd Rejonowy w Kaliningradzie
[*Uwaga tłum.: Jest to Sąd Rejonowy dla dziel-
nicy Moskowskij rajon w Kaliningradzie.*]

CO OZNACZA LENINOWSKI SĄD?

Ленинский районный суд г. Самары ≠
Leninowski Sąd Rejonowy Miasta Samary

Ленинский районный суд г. Самары =
Leninowski Sąd Rejonowy w Samarze [*Uwaga
tłum.: Jest to Sąd Rejonowy dla dzielnicy
Leninskij rajon w Samarze*]

Przykłady, komentarze

Nazwę należy najpierw przetłumaczyć literalnie, a następnie dodać komentarz. Bez komentarza nazwa może być rozumiana jako partyjny (?) sąd.

SĄD ARBITRAŻOWY ≠ АРБИТРАЖН. S. ARBITRAŻOWY = ТРЕТЕЙСКИЙ С

Przykłady, komentarze

Nazwę należy przetłumaczyć literalnie, po czym dodać komentarz, np.:

Sąd Arbitrażowy przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie - Арбитражный суд при Национальной хозяйственной палате г. Варшавы [*Прим. пер.: В Польше арбитражный суд является третейским коммерческим судом.*]

АРБИТРАЖНЫЙ С. $\neq$ S. ARBITRAŻ. АРБИТР. С. = S. GOSPODARCZY

Przykłady, komentarze

Nazwę należy przetłumaczyć literalnie, a następnie - dodać komentarz, np.:

- Арбитражный суд Калининградской области - Sąd Arbitrażowy Obwodu Kaliningradzkiego [*Uwaga tłum.: W Rosji sąd arbitrażowy jest sądem powszechnym, gospodarczym.*]

СУДЕБНАЯ КОЛЛЕГИЯ ≠ KOLEGIUM СУДЕБНАЯ КОЛ. = WYDZIAŁ SĄDU

Przykłady, komentarze

- ⊙ судебная коллегия по уголовным делам - wydział karny (SR, SO, SA)
- ⊙ Ale: Судебная коллегия по уголовным делам ВС - Izba Karno SN
- ⊙ Wydział karny to zespół sędziów rozpoznających sprawy z zakresu prawa karnego.
- ⊙ Kolegium sądu opiniuje m.in. kandydatów na sędziów sądu wyższej instancji.

ROZPRAWA ≠ РАСПРАВА

ROZPRAWA = РАЗБИРАТЕЛЬСТВО

Przykłady, komentarze

- ⊙ rozprawa (tj. postępowanie przed sądem) - судебное разбирательство
- ⊙ rozprawa (w dniu ...) - судебное заседание
- ⊙ rozprawa sądowa w sprawie karnej - судебное заседание по уголовному делу
- ⊙ расправа (т.е. самосуд, резня) - krwawa rozprawa

ПОДСУДИМЫЙ ≠ PODSĄDNY
ПОДСУДИМЫЙ = OSKARŻONY

Przykłady, komentarze

- ◉ W języku rosyjskim *подсудимый* jest terminem prawnym, np.:
Подсудимый выступил с последним словом. - Oskarżony wygłosił ostatnie słowo.
- ◉ W języku polskim *pod sądny* to słowo używane potocznie (oznacza: osoba pociągnięta do odpowiedzialności karnej). W pismach procesowych i sądowych nie jest stosowane.

PEŁNOMOSNIK ≠ УПОЛНОМ. PEŁNOMOSNIK = ПРЕДСТАВИТЕЛЬ

Przykłady, komentarze

- ⊙ W RP: pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego - представитель субсидиарного обвинителя
- ⊙ W FR pokrzywdzony ma takie same prawa, jak w RP ma oskarżyciel posiłkowy, dlatego nie istnieje instytucja oskarżyciela posiłkowego i nie ma też jego pełnomocnika.
- ⊙ уполномоченный по делам сбыта - pełnomocnik do spraw zbytu

BARIERKA (DLA ŚW.) ≠ БАРЬЕР

BARIERKA = КАФЕДРА

Przykłady, komentarze

- ◉ Sędzia: Proszę podejść do barierki!
Встаньте, пожалуйста, за кафедру!
- ◉ языковой барьер - bariera językowa
- ◉ przeskoczyć przez płotek (sport) - перепрыгнуть через барьер
- ◉ барьер балкона - balustrada balkonu

WYROK W SPRAWIE O PRZESTĘPSTWO

wydać wyrok $\neq$ wydać przyговор!
wydać wyrok = вынести приговор

Przykłady, komentarze

- ⦿ wydać wyrok (w sprawie o przestępstwo) - вынести приговор
- ⦿ wydać postanowienie - вынести постановление
- ⦿ wydać разрешение - wydać zgodę

WYROK W SPRAWIE O WYKROCZENIE

wydać wyrok ≠ выдать постановление!

wydać wyrok = вынести постановление (по делу об административном правонарушении)

Przykłady, komentarze

wykroczenie - административное правонарушение

Kodeks wykroczeń - Кодекс об административном правонарушении

WYROK W SPRAWIE CYWILNEJ

wydać wyrok ≠ выдать судебное решение!

wydać wyrok = вынести судебное решение

Przykłady, komentarze

- ⦿ wyrok w sprawie o naprawienie szkody - судебное решение по делу о возмещении вреда
- ⦿ судебное решение [о чём-л.] о взыскании алиментов - wyrok [o coś] o zasądzenie alimentów

НАЗНАЧИТЬ НАКАЗАНИЕ $\neq$ WY- ZNACZYĆ K. (= WYMIERZYĆ K.)

Przykłady, komentarze

- назначить наказание в виде лишения свободы -
- wymierzyć karę pozbawienia wolności
- назначить наказание в виде штрафа - wy-
mierzyć karę grzywny
- wymierzyć karę łączną - назначить совокуп-
ное наказание (назначить наказание по со-
вокупности преступлений)

KARA DO LAT 3 $\neq$ НАКАЗАНИЕ ДО ЛЕТ 3 (= ДО 3 ЛЕТ)

Przykłady, komentarze

- ⦿ наказание на срок до лет 3 oznaczałoby:
kara do około 3 lat
- ⦿ Kodeks karny: Kto [*opis czynu zabronio-
nego*], podlega karze pozbawienia wolności
do lat 3. - Лицо, совершившее [...], наказы-
вается лишением свободы на срок **до 3
лет.**

KARA ZA WYKROCZENIE

административное наказание $\neq$ kara administracyjna!

административное наказание = kara za wykroczenie

Przykłady, komentarze

kara za wykroczenie podatkowe - наказание за налоговое административное правонарушение

Kara administracyjna (pieniężna) nakładana jest przez organ administracji publicznej (np. Sanepid) na podmiot, który naruszył normy prawa administracyjnego.

КОПИЯ ПРИГОВОРА $\neq$ КОPIA W.
КОПИЯ ПРИГОВОРА = ODPIS W.

Przykłady, komentarze

- Odpisy opatrywane są oryginalną pieczęcią sądu oraz podpisem.
- Kopie nie mają pieczęci ani podpisu.
- odpis - копия, засвидетельствованная копия
- odpis prawomocnego wyroku - (официально) засвидетельствованная копия вступившего в законную силу приговора
- kopia kserograficzna - ксерографическая копия

KOKARDA ≠ KOKARDA

KOKARDA = ZNACZEK (METALOWY)

Przykłady, komentarze

- ⦿ кокарда на фуражке сотрудника полиции - metalowy owalny znaczek na czapce służbowej policjanta
- ⦿ kokarda (do włosów) - бантик (украшение из ленты)
- ⦿ фуражка - czapka z daszkiem
- ⦿ фуражерка (пierożek) - czapka bez daszka, którą można złożyć na płasko - пилотка

PYTANIA KONTROLNE

- ◉ Jakie wyrazy nazywane są *fałszywymi przyjaciółmi tłumacza*?
- ◉ Kogo nazywamy *podejrzanym*, a kogo *подозреваемым*?
- ◉ Jak należy rozumieć *доводы подсудимого*?
- ◉ Jaka czynność procesowa nazywana jest *konfrontacją*, a jaka - *okazaniem*?
- ◉ Z czego wykonana jest *kokarda*, którą rosyjscy policjanci noszą na czapkach?

LITERATURA UZUPEŁNIAJĄCA

- ◉ *Prawo karne w pigułce*, Warszawa: Wyd. C.H.Beck
- ◉ *Postępowanie karne w pigułce*, Warszawa: Wyd. C.H.Beck
- ◉ Poznański J., *Tłumacz w postępowaniu karnym*, Warszawa: Wyd. Translegis
- ◉ Polskie i rosyjskie kodeksy: kodeks karny, kodeks postępowania karnego, kodeks wykroczeń

**Dziękuję za uwagę,
Janusz Poznański**